

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2547 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
2. หลักการและแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา
3. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
4. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
5. ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
6. แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพผลผลิตในปัจจุบันยอมรับการบริหารโดยใช้ระบบประกันคุณภาพมากกว่าระบบควบคุมคุณภาพอย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากระบบควบคุมคุณภาพมุ่งแก้ไขปัญหาหลังจากเกิดความสูญเสีย ความผิดพลาดขึ้นแล้ว แต่ระบบประกันคุณภาพมุ่งเน้นการป้องกัน โดยสร้างวิธีการที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น ตั้งแต่แรกให้มากที่สุดเพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นไปตามคุณภาพที่วางไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2541 : คำนำ) การประกันคุณภาพการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เพราะการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพในการแข่งขันระดับนานาชาติได้นั้น รัฐจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนก่อนการพัฒนาคนนั้น วิธีทางก็คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 6 มีสาระที่กำหนดให้สถานศึกษามีการประกันคุณภาพการศึกษาในมาตรา 47 ว่าให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 48 ว่าให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ

ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542 : 45) จากพระราชบัญญัติดังกล่าว สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจกับพ่อแม่ และผู้ปกครอง ว่าลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543 : 5-6) ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (quality management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กร (กรมวิชาการ 2544 : 9 - 10)

การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำ การสร้างความมั่นใจ จะเริ่มตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยการนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎี และเชิงประจักษ์ที่ทันสมัย และน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ มาใช้ ในกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสังคมไทยในอนาคต ในฐานะที่เป็นสมาชิกของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป สำหรับในระดับสถานศึกษา การประกันคุณภาพจะครอบคลุมถึงการสร้างความมั่นใจ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ และการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิด ตั้งแต่การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การติดตาม การตรวจสอบ และ ทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีการแก้ไข ปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพ ผลผลิต การจัดทำรายงาน และการนำเสนอข้อมูลการประเมินสำหรับการตัดสินใจในระดับ การวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป (กรมวิชาการ 2544 : 11 - 12)

หลักการและแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพ (quality assurance) เป็นศัพท์ทางวิชาการที่วงการศึกษายืมจากวงการธุรกิจ และอุตสาหกรรม นำเข้ามาใช้เพื่อการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพขององค์กรทางการศึกษา เดล (กรมวิชาการ 2544 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Dale 1994 : unpagged) ได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพในทางอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็น

2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบบที่เน้นการตรวจจับ (detection) อันได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพ (quality inspection) และการควบคุมคุณภาพ (quality control) ทั้งสองกิจกรรมนี้เน้นพัฒนาความแม่นยำของเครื่องมือและประสิทธิภาพของเทคนิคที่ใช้ในการตรวจจับความผิดที่เกิดขึ้น จุดอ่อนของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบนี้ถือเป็นการลงมือกระทำหลังจากข้อผิดพลาดหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว (retrospective หรือ reactive) การบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพ แบบที่สองเป็นสิ่งที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในสองทศวรรษหลังนี้ มีลักษณะที่เน้นการป้องกันก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น (preventive หรือ proactive) แบ่งย่อยออกได้ 2 ประเภท คือ การประกันคุณภาพและการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ (total quality management หรือ TQM) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) กับการควบคุมคุณภาพ (quality control) สองคำนี้มักมีการใช้แทนกันอยู่เสมอ ความแตกต่างในคำทั้งสองนี้อยู่ที่การสื่อความหมายถึงวิธีการจัดการในเรื่องคุณภาพ การควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนฐานของการแก้ไข ขณะที่การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนฐานของการป้องกัน ในด้านการให้คำนิยามของคำว่า คุณภาพ การควบคุมคุณภาพให้ความหมายว่าเป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นเลิศ แต่การประกันคุณภาพให้ความหมายในแง่มุมมองของการบรรลุความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า (นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม) และสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกันคุณภาพจึงเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เปลี่ยนมิติจากการเป็นผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพและผู้ควบคุมมา เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจากระบบการพึ่งพา มาเป็นการอาศัยซึ่งกันและกัน โดยทุกคนรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องมีส่วนร่วม เปลี่ยนวิธีการทำงาน จากการแสวงหาวิธีใหม่หลังจากเกิดการสูญเสียขึ้นแล้ว มาเป็นการสร้างวิธีการที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกให้มากที่สุด เพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นไปตามคุณภาพที่วางไว้ หลักการทั่วไปของระบบการประกันคุณภาพมาจากแนวคิด BS5750 (เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพตัวหนึ่งของประเทศอังกฤษ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบคุณภาพ ISO) และ ISO9000 (มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ)

การจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ เป็นปรัชญาการบริหารจัดการที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่จะตอบสนองความคาดหวังและความต้องการต่าง ๆ ของลูกค้าและชุมชน และเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์สูงสุดจากศักยภาพของพนักงานทุก ๆ คน ในอันที่จะมุ่งมั่นไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพจะเป็นระดับหนึ่งของการพัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพที่ยังไม่บรรลุถึงขั้นของ TQM แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดจากการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับ โดยให้หันมาเน้นการวางแผนป้องกันอย่างเป็น

ระบบ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการสร้างความมั่นใจกับ ผู้เกี่ยวข้องว่าผลผลิตที่ออกมาจะมีคุณภาพตามที่คาดหวัง ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ การประกันคุณภาพเป็นวิวัฒนาการที่ต่อเนื่องมาจากการตรวจสอบและการควบคุมเชิงคุณภาพ การประกันคุณภาพยังคงเน้นความสำคัญของคุณภาพ และประสิทธิภาพของเครื่องมือวัด และ เทคนิควิธีวัด สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาก็คือการสร้างความมั่นใจโดยมีมาตรการป้องกัน ไม่ให้ความผิดพลาด เกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่ขั้นออกแบบและขั้นตอนดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมา นอกจากนี้ ก็จะมีการนำผลการประเมินในทุกขั้นตอนมาใช้ เพื่อการวางแผนออกแบบและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (continuous improvement) ความสัมพันธ์ ต่อเนื่องระหว่างการประเมินคุณภาพและการประกันคุณภาพมองเห็นได้อย่างชัดเจนในบริบทของ การศึกษา

อรุณ จันทวานิช (2542 : 79 – 80) ได้กล่าวถึง แนวคิดในการประกันคุณภาพ การศึกษาว่าเป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัด การศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของ สังคม ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. การควบคุมคุณภาพ (quality control) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำ การศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึงการพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานุเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษา และการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (quality audit and intervention) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาและการจัดทำรายงานของ สถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของ สถานศึกษา (internal audit)

2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (external audit)

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (quality intervention)

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา (quality assessment) คือ กระบวนการหรือ แนวปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (external school review)

3.2 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (total quality assessment)

การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรม การควบคุมคุณภาพการศึกษาและในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542 : 151 – 152) ได้กล่าวถึง หลักการการประกันคุณภาพการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด มีหลักการดังนี้

1. รัฐกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรในเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. รัฐจะต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีระบบการตรวจสอบ และแทรกแซงคุณภาพการศึกษา และระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบที่รัฐพยายามส่งเสริมให้เกิดขึ้นในหน่วยงานที่มีการจัดการศึกษาด้วยต้องการให้เป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการศึกษาชาติ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2) การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

อุทุมพร จามรมาน (2543 : 7) การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การระบุนความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

สยาม สุ่มงาม (2541 : 41) การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้หลักประกันและความเชื่อมั่นของสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน เมื่อนักเรียนได้เข้าสู่ระบบการศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและตรงตามความต้องการของสังคม

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542 : 152) การประกันคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (external school review) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน (accreditation) การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (total quality education)

เข้มทอง ศิริแสงเลิศ (2540 : 33) การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารโรงเรียนว่า ได้มีการวางแผนการทำงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษา และตรงตามความต้องการของผู้รับบริการได้ตลอดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการดำเนินงานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษานั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาและแนวนโยบายของรัฐ ตลอดจนแนวคิดของนักการศึกษาเพื่อความเข้าใจร่วมกันในอันที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 5) ได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน
2. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น ระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาค กับกรอบการดำเนินงานที่ส่วนกลางกำหนด

4. การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2539 : 2) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
ดังนี้

1. เพื่อรักษามาตรฐานขั้นต่ำ (standard) เอาไว้แล้วปรับมาตรฐานขั้นต่ำนั้น ให้คงอยู่ต่อไป
2. เพื่อยกฐานะส่งเสริมและพัฒนาให้สถาบันการศึกษาก้าวสู่คุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น

วันชัย ศิริชนะ (2539 : 78) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษามาตรฐานการศึกษา โดยเน้นหลักการควบคุม
คุณภาพทางวิชาการและปรับปรุงการปฏิบัติการกิจทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของ
ความมีเสรีภาพทางวิชาการและอิสรภาพในการทำงานที่สังคม หรือหน่วยงานภายนอกเข้าไป
ตรวจสอบได้ มีมาตรฐานการศึกษาที่ยอมรับในระดับสากลและสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้

2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้าง
กลไกการควบคุมขององค์กรประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรม

3. เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแต่ละสถาบัน ได้ตามความจำเป็น จัดให้มีคู่มือ
การประกันคุณภาพที่ให้รายละเอียดและตัวอย่างการดำเนินงานประกันคุณภาพในด้านต่าง ๆ

4. เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบัน ได้รับการยอมรับ
จากหน่วยงานภายนอกอย่างกว้างขวางและเป็นการแสดงถึงคุณภาพของการจัดการศึกษา

5. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสมาคม
วิชาการอาชีพได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมประกันคุณภาพการศึกษา

6. นำผลจากกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ
เพื่อเผยแพร่ต่อสังคมภายนอกให้ได้รับทราบถึงมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูล
สำหรับนักศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ในการเลือกสถานศึกษา ตลอดจนการให้ข้อมูล
ในการสนับสนุน

7. ด้านงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ แก่สถาบัน

8. เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษามีความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพโดยสมัคร

กรมสามัญศึกษา (2540 : 63) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกลาง

2. เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของแต่ละโรงเรียนไปสู่มาตรฐาน

3. เพื่อกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47 วรรค 2 บัญญัติว่า ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 45) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศกฎกระทรวง ว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวดที่ 1 ข้อ วรรค 2 ว่าระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : ไม่มีเลขหน้า)

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

หมวดที่ 2 หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 3 ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 4 ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

(1) กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2) กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(3) เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 5 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 6 ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 7 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

(1) เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็น อย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

(2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จ ของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

(3) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัย หรือข้อมูล เชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการ เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

(4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

(5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(7) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 8 ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษารวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้

ข้อ 9 ให้คณะบุคคลตามข้อ 4 (3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และ รายงาน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม โดยให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อ 10 ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญ ด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

ข้อ 11 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักสูตรข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 10 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

ข้อ 12 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

(1) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ

(2) จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และ ผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกัน เป็นรายปีหรือรายภาค

(3) จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะ ที่สำคัญด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

ข้อ 13 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

ข้อ 14 ให้หน่วยงานต้นสังกัด ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรม เกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผล และผดุงประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรก ที่ยังมีได้มีการจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้บรรดาอำนาจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอำนาจของหน่วยงานต้นสังกัด ระดับจังหวัด

แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาผู้วิจัยยึดกรอบการดำเนินงานตามประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี 8) การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 21) กล่าวว่าให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาทำหน้าที่กำหนดแนวทาง วิธีการดำเนินการ กำกับ ติดตามให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน เสนอแต่งตั้งคณะบุคคล ทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมทั้งการให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูล ถูกต้อง เป็นปัจจุบันเพียงพอต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 30 - 46) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานทรัพยากรและประสิทธิภาพการพัฒนากิจการการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างที่หลากหลายไว้ดังนี้

การบริหารและการจัดการเป็นการนำทรัพยากรและวิธีการดำเนินงานจัดการศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงาน กำหนดขอบข่าย ภาระงาน บทบาทหน้าที่ของบุคลากรตรงตามความรู้ ความสามารถอย่างชัดเจน เพื่อการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ ต้องอาศัยการนิเทศ การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดพร้อมรายงานผลให้บุคลากรได้ทราบ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนางานที่รับผิชอบต่อไป การบริหารจัดการที่ดีควรมุ่งเน้นคุณภาพผลผลิตขององค์กร ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาและสังคมโดยส่วนรวม

การจัดทำสารสนเทศเป็นการสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สามารถใช้ตัดสินใจ วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งตามสภาพปัจจุบัน

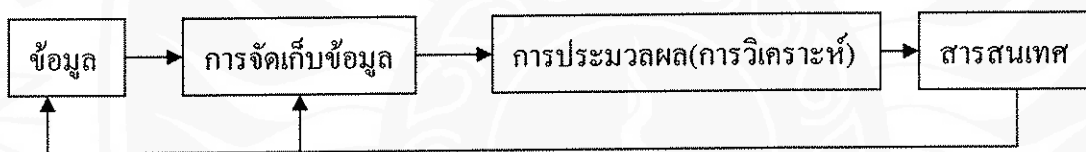
สถานศึกษาแทบทุกแห่ง มีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ผู้เรียน และบุคลากรอยู่แล้ว ควรได้นำมาวิเคราะห์และแปรผลให้มีความหมาย เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะแสดงคุณภาพของสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบัน

กรมวิชาการ (2544 : 33) ได้ให้ความหมายว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สามารถใช้ตัดสินใจวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ทั้งในระดับห้องเรียนเป็นรายบุคคล ระดับชั้นกลุ่มวิชา และระดับสถานศึกษา ซึ่งแสดงคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษา

1) องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ

การจัดทำระบบสารสนเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนด้วยกัน

ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ

ที่มา : กรมวิชาการ (2544 : 33)

การจัดทำระบบสารสนเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

1.1) ข้อมูล เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาและในบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เป็นปัจจัยนำเข้าของระบบสารสนเทศ

1.2) การจัดเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมและจัดเก็บรักษาข้อมูล และสารสนเทศที่มีอยู่หรือที่ได้มาอย่างมีระบบ ครบคลุม เพียงพอ ถูกต้องตรงตามความต้องการ สะดวกต่อการนำมาประมวลผลหรือนำมาใช้ประโยชน์ และสามารถแก้ไขปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันได้ง่าย

1.3) การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูลจัดกระทำข้อมูลเพื่อให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่งวิธีการประมวลผลข้อมูล เพื่อให้ได้สารสนเทศมีอยู่มากมาย เช่น การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง การทำ cross tabulation (ตารางแจกแจงข้อมูล, ตัวเลขแบบหลายประเภท) ตลอดจนจนถึงการใช้หลักสูตร

ทางคณิตศาสตร์ต่าง ๆ (คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ฯลฯ)

1.4 สารสนเทศ เป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้ว เป็นผลผลิตของระบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

กรมสามัญศึกษา (2542 : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศ (information system) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุดและการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้สารสนเทศที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบจะสามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหาร และการตัดสินใจ ทั้งในระดับปฏิบัติ ระดับหมวด/งาน/สายชั้น หรือระดับบริหาร

โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติเพื่อคุณภาพการศึกษา (2547 : 124 - 126) ได้กล่าวว่าการจัดทำระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน ครอบคลุมตัวชี้วัดในแต่ละมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ทั้งด้านบริบทของโรงเรียน ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ย่อมส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน อันจะนำไปสู่การได้รับการรับรองคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

สารสนเทศ (information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ ตรวจสอบ หรือ การประมวลผลแล้ว อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน ร้อยละของเด็กกลุ่มมีปัญหา เป็นต้น ซึ่งมาจากเกณฑ์ชี้วัดของกระบวนการมาตรฐานของระบบคุณภาพย่อย ๆ (flow chart) นั่นเอง ดังนั้น ระบบสารสนเทศ (information system) จึงหมายถึงระบบที่รวบรวมสารสนเทศจากระบบย่อยอย่างเป็นระบบ

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การดำเนินงานการจัดองค์การหรือโครงสร้างการบริหารงาน โดยกำหนดขอบข่าย ภาระงาน และ กำหนดบทบาทหน้าที่แก่บุคลากรผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนตรงตามความรู้ความสามารถ มีการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงาน จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศครอบคลุมเพียงพอ ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ เป็นปัจจุบัน ทันต่อการใช้งาน มีการนิเทศติดตาม ประเมินผล รายงานผล และนำผลไปใช้ในการบริหารและปรับปรุงพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 21) กล่าวว่า ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษาท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2544 : 26) ได้กล่าวว่า การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเป็นการมุ่งเน้นมาตรฐานด้านผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 16) กล่าวว่า การพัฒนามาตรฐานการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานตามความประสงค์ของตน เพื่อให้เป็นไปตามหลักความยืดหยุ่น (flexible) และความเหมาะสมแก่หน่วยปฏิบัติ (suitable) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) สอดคล้องกับการดำเนินงานในเรื่องการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 12 – 14) ได้กล่าวว่า การสร้างและปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนมีขั้นตอนดังนี้

- 1) การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ทบทวนมาตรฐาน ในการที่จะกำหนดมาตรฐานหรือสภาพที่พึงประสงค์ของหน่วยงานนั้น จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและความต้องการจากหลาย ๆ ด้าน ทั้งความต้องการของโรงเรียนเองและชุมชนเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา
- 2) การกำหนดกรอบความคิดให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตร แนวทางจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ จะทำให้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียน เกิดแนวคิดที่ถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินการต่อไป
- 3) ยกร่างมาตรฐาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนามาตรฐาน เพราะเป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการจะร่วมกันประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะความต้องการ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและรายละเอียดของมาตรฐานให้ถูกต้องตามกรอบแนวคิดทฤษฎี และเหมาะสม สอดคล้องกับข้อจำกัดและความต้องการของตน
- 4) การทำประชาพิจารณ์ เป็นการนำผลที่เกิดขึ้นจากการประชุมปฏิบัติการอันได้แก่ ร่างมาตรฐานโรงเรียนไปให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาและเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม
- 5) การทดลองใช้มาตรฐาน เป็นการนำร่างมาตรฐานที่ผ่านการทำประชาพิจารณ์แล้วไปทดลองใช้ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความเป็นไปได้และปัญหาอุปสรรค
- 6) การตรวจสอบ ปรับปรุงมาตรฐาน เมื่อผ่านการทำประชาพิจารณ์และทดลองใช้แล้ว โดยปกติจะตรวจสอบมาตรฐานเกี่ยวกับกับความถูกต้องเชิงเนื้อหา เชิงทฤษฎี เชิงโครงสร้าง และความชัดเจนของภาษาที่ใช้
- 7) การเสนอขอความเห็นชอบ การพัฒนามาตรฐานของโรงเรียนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อความเห็นชอบและประกาศใช้ต่อไป

8) การประกาศใช้และเผยแพร่ เมื่อมาตรฐานโรงเรียนได้รับความเห็นชอบแล้ว หน่วยงาน เจ้าหน้าที่จึงจะสามารถประกาศ และเผยแพร่มาตรฐานเหล่านั้นไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 1) กล่าวว่า มาตรฐาน คือ สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นสภาพปัจจัยวิธีการดำเนินงาน หรือผลผลิตที่มีคุณภาพ สภาพที่พึงประสงค์นี้อาจกล่าวถึงสภาพที่เป็นอุดมคติแต่ต้องเป็นเรื่องที่มีโอกาสเป็นจริงได้

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนามาตรฐานการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดให้มีการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ทบทวนมาตรฐานตลอดจนความต้องการของโรงเรียนและชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา และกำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย หลักสูตร แนวทางจัดการศึกษาของโรงเรียน พร้อมเสนอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการการสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกาศใช้เผยแพร่มาตรฐานการศึกษา ต่อสาธารณชน

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 21) กล่าวว่า ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น อย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ ผลการวิจัย ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ มีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ กำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้อง และการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2544 : 37 - 46) ได้ให้ความหมายว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มีขั้นตอนเป็นระบบ เพื่อที่จะสร้างหรือปรับแต่งวิสัยทัศน์ จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ กำหนดรูปแบบ วิธีการจัดระบบขององค์กรและการบริหาร สถานศึกษา กระบวนการวางแผนเป็นกลไก ที่จะสร้างองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนและรองรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแผนที่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำ อย่างมีระบบในการกำหนดนโยบาย ภารกิจ เป้าหมายและแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างชัดเจน ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และบริบทของสถานศึกษา มีการกำหนด โครงสร้าง องค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีระยะเวลาในการปฏิบัติ เพื่อจัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปีที่สามารถปฏิบัติได้จริง ด้วยความเห็นชอบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 67) กล่าวว่าการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (ซึ่งหมายรวมถึงธรรมนูญสถานศึกษา) เป็นกระบวนการสำคัญในการที่จะช่วยให้สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่พึงประสงค์ และเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ เพื่อให้คุณภาพนักเรียนสูงขึ้นรวมทั้งตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนตามข้อกำหนด ดังนี้

- 1) มีการวางแผนต่อเนื่อง
- 2) มีการกำหนดเป้าหมายระดับความก้าวหน้าทีพอเพียงอย่างชัดเจน
- 3) มุ่งเน้นความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน โดยยึดแนวทาง 3 ประการ คือ
  - 3.1) ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาการเรียนรู้
  - 3.2) วิธีการที่จะทราบว่าคุณเรียนทุกคนได้พัฒนาการเรียนรู้
  - 3.3) ดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด
- 4) จัดทำให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ความคาดหวังของชุมชน สถานภาพ สถานศึกษา ฯลฯ
- 5) เกิดจากการร่วมคิดอย่างเป็นระบบด้วยความรอบคอบ รอบรู้ และรอบด้าน โดยใช้กระบวนการที่เอื้อให้เกิดผล ดังนี้
  - 5.1) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกฝ่าย
  - 5.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย
  - 5.3) การใช้ข้อมูลสภาพจริงของผู้เรียนเป็นฐาน
  - 5.4) การปฏิบัติได้ทันที โดยลำดับจุดเน้นการพัฒนายุทธศาสตร์ วิธีการและแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 113 – 119) ได้กล่าวถึงการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ว่าเป็นกระบวนการที่คณะครูในสถานศึกษาต้องร่วมกับผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา กำหนดภารกิจของสถานศึกษา กำหนดโครงการกิจกรรมในแต่ละปี การศึกษา และเมื่อได้กำหนดโครงการแล้ว คณะครูและบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมใดก็ตามก็จะต้องทำ ในการเขียนโครงการต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและศักยภาพของสถานศึกษาคด้วย

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทุกฝ่ายประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ภารกิจ เป้าหมายและแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และบริบทของสถานศึกษาตลอดจนกำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาครบถ้วน ซึ่งทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี สามารถปฏิบัติได้โดยผ่านความเห็นชอบของทุกฝ่าย

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 21) กล่าวว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และ มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยกระบวนการในการปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบ วัตถุประสงค์ประเมินผลแต่ละ โครงการ หรือกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2544 : 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา หมายถึง การกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมาย ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ ด้วยการกำหนดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน การแบ่งงาน การมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน ครอบคลุมงาน/ โครงการของสถานศึกษา พร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แรงจูงใจ และ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การนิเทศตรวจสอบ ตลอดจนการประเมินผล สรุป รายงานผล การปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรมเป็นระยะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 30) กล่าวว่า การปฏิบัติ ตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน ควบคุม กำกับ ดูแล นิเทศ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากร ภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบแผนงานและโครงการ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ในการปฏิบัติ ซึ่งบางแผนงาน/โครงการ ผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการเอง ถ้าเป็นโครงการ/ แผนงานที่เกี่ยวข้องกับด้านบริหารและด้านบุคลากร

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา หมายถึง การกำหนดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน การแบ่งงาน การมอบหมายงาน ให้ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานตามขั้นตอน วิธีการ และแผนงานดำเนินไป อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แรงจูงใจ ตลอดจนการนิเทศ

กำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล สรุป และรายงานผลการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรมเป็นระยะ

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา โดยจำแนกได้ดังนี้

1) การตรวจสอบเป็นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สำหรับนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา

2) การทบทวนเป็นการนำข้อมูลการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาพิจารณาเปรียบเทียบว่า เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด และหาสาเหตุตลอดจนแนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 105) กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในรูปของคณะกรรมการประเมินผล โดยกำหนดกรอบ กระบวนการ เกณฑ์การประเมิน และแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ วิเคราะห์ เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนา รวมทั้งจัดทำรายงานต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ซึ่งเป็นลักษณะการตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนเอง

กรมวิชาการ (2544 : 13 - 46) กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพในบริบทของการประกันคุณภาพศึกษามีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับ สำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ ซึ่งการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม

1) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

โดยมีการกำหนดแผน กรอบ ภาระการตรวจสอบและทบทวน และคณะบุคคลเพื่อรับผิดชอบ เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวนโดยคณะกรรมการจากภายนอก ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ผู้แทนสถานศึกษาต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา และเจ้าหน้าที่จากเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการตรวจสอบดังกล่าว จะต้องรายงานผลให้สถานศึกษาทราบเพื่อนำผลไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 21) กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ผลการตรวจสอบนำไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 80) กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ การประเมินตนเองของสถานศึกษานั้นเอง เป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของตนเอง ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะตามยุทธศาสตร์และจุดเน้นที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง การกำหนดกรอบ กระบวนการ เกณฑ์การประเมิน แนวปฏิบัติในการรวบรวมข้อมูล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล และเก็บรวบรวมข้อมูล การติดตาม ตรวจสอบ วิเคราะห์ สรุปผลการดำเนินงานและนำเสนอผลการตรวจสอบ ทบทวน รายงานผลการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 22) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้ผู้เรียนทุกคนทุกระดับช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐานและครอบคลุม สอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนงานและมาตรฐานการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2542 : 149 – 152) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

- 1) การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (external school review)

2) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (accreditation)

3) การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (total quality education)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 113 – 119) ได้กล่าวถึงการประเมินคุณภาพการศึกษาว่า เมื่อวางแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ได้ดำเนินการโดยบุคลากรผู้รับผิดชอบ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ ด้วยเครื่องมือและยึดเกณฑ์การประเมินด้วยความตระหนักในความสำคัญและทำการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลหลังจากนั้นคณะกรรมการต้องร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 90) กล่าวว่า กระบวนการประเมินตนเอง คือ กระบวนการในการบริหารจัดการ การศึกษาที่ใช้ควบคุมตรวจสอบคุณภาพภายในโรงเรียน โดยมุ่งให้ทุกคนได้ประเมินการทำงานของตนเองในลักษณะของการตรวจสอบที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินตามภารกิจของตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของโรงเรียน
- 2) กำหนดนโยบายและทิศทางการประเมิน
- 3) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน
- 4) ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่าย โดยการสร้างความตระหนักในความสำคัญ

ของการประเมิน

- 5) วางแผนการประเมิน
  - 5.1) กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการประเมิน
  - 5.2) กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่จะประเมิน
  - 5.3) กำหนดขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือที่ใช้ และเกณฑ์การประเมิน
  - 5.4) กำหนดกรอบการประเมิน
  - 5.5) วางแผนการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และรายงานผล
- 6) ลงมือประเมินผล
- 7) วิเคราะห์ สรุปผลการประเมิน
- 8) รายงานผลการประเมิน

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์

กรอบ ขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินด้วยความตระหนักในความสำคัญ ให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนงานและมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

กรมวิชาการ (2544 : 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี หมายถึง การแสดงผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในแต่ละปีว่าบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดไว้และสถานศึกษาจะสามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพในลักษณะการวินิจฉัยคุณภาพการศึกษาของตนเองได้ว่าบรรลุตามเกณฑ์ มาตรฐานดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

กรมสามัญศึกษา (2544 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี หมายถึง กระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงานสังกัดเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อมูล วิเคราะห์ แปรผลและนำเสนอข้อมูลจากการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไปช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก และเพื่อรายงานผลการประเมินเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ แปรผล และนำเสนอข้อมูลจากการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา เผยแพร่ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

8. การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 22) กล่าวว่า การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดทำการส่งเสริมสนับสนุน และร่วมดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่ทำการตรวจสอบทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี

กรมวิชาการ (2544 : 46) ได้ให้ความหมายว่า การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบมีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลย้อนกลับ

เพื่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่สำคัญที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ประเมิน และ ผดุงระบบการประกันคุณภาพ ได้แก่ สำนักผู้ตรวจราชการ กรมวิชาการ และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้งานพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ควรได้มีการศึกษาค้นคว้าเทคนิค วิธีการที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้ระบบการประกันคุณภาพ การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสร้างความรู้สึกรักของบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องให้มุ่งมั่น ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 6) ได้ให้ความหมายว่า การผดุงระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงพัฒนาและ รักษา ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้คงอยู่และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจน การติดตามความคิดเห็น ความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อการรายงานคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับ เพื่อพัฒนา ปรับปรุงงานและ พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา (2547 : 99) ได้ให้แนวคิด ในการผดุงระบบและพัฒนาคุณภาพว่า การพัฒนาคุณภาพจะเน้นที่การหันกลับมาสำรวจระบบ และทำการปรับปรุงระบบ แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการพัฒนาคนแต่เป็นการพัฒนาอย่างมีทิศทาง คือ พัฒนาคคนให้เข้ากับระบบที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาคคนจะไม่แยกออกจากระบบและการทำงาน

การพัฒนาคคนเป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสนใจ ไม่เพียงแต่การพัฒนาความรู้ และทักษะเท่านั้น ส่วนที่สำคัญก็คือการพัฒนาเจตคติ โดยการสร้างความตระหนักในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การติดตามความคิดเห็น ความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อการรายงานคุณภาพการศึกษาและนำผลสรุปจากการรายงานไปใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนาบุคลากร ตลอดจนปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่ามีหน่วยงาน และนักวิชาการได้ศึกษาวิจัย ดังนี้

กฤษฎา กุระสุวรรณ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า

1. สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ด้านการพัฒนามาตรฐานสถานศึกษา มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
3. ด้านการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
4. ด้านการจัดทำธรรมเนียมปฏิบัติ หรือแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
5. ด้านการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากส่วน
6. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
7. ด้านการประเมินตนเองมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
8. ด้านรายงานมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
9. สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
10. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกันทุกด้าน เมื่อทดสอบเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ สถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

โอภาส คนทน และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สำรวจความพร้อม เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยการสอบถามผู้บริหารโรงเรียน พบว่าโรงเรียนมีความพร้อม อยู่ในระดับปานกลาง และจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในเรื่องความพร้อมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

เมื่อแยกเป็นรายด้านปรากฏว่ามีความเห็นแตกต่างกัน ในด้านการควบคุมคุณภาพเฉพาะมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มาตรฐานด้านการบริหารและการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน โดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่ามีความพร้อมในระดับมาก แต่ครูผู้สอนเห็นว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

เฉลิม คำพิมพ์ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความพร้อมที่จะรับการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเลย พบว่าความพร้อมที่จะรับการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษามีมาก ในมาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอนและมาตรฐานการบริหารโรงเรียน ส่วนมาตรฐานโรงเรียนที่มี ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีมากพอ ๆ กัน

กาญจนา เวชวิฐาน และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าเปรียบเทียบความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโดยภาพรวมโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบค่าความแตกต่างรายคู่ ปรากฏว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดเล็ก มีความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบตามขนาดโรงเรียนที่ต่างกันในแต่ละด้านของความพร้อม คือ ด้านการศึกษาและเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการวางแผน การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาของกรมสามัญศึกษาและด้านความรู้ ความสามารถเรื่องการประเมินผล พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จะมีความพร้อมในการประกันคุณภาพการเรียนในด้านนั้น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

กรมสามัญศึกษา (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เพื่อเป็นการวิจัย ติดตามและประเมินผลการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพ และความสามารถของสถานศึกษาทุกแห่งในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาว่า สามารถดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพของตนเองตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาได้เพียงใด ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา

เขตการศึกษา 6 ที่อยู่ในระดับคุณภาพ 3 (ตามเกณฑ์ที่กำหนด) คือการวางตัวบุคลากร และที่อยู่ในระดับคุณภาพ 1 (ปรับปรุง) คือการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน

พนิชนาฏ วงศ์สุวรรณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า

1. ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยภาพรวมและด้านเตรียมบุคลากร การสร้างความเข้าใจ และการประสานงานกับองค์กรประเมินภายนอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนการเตรียมเอกสาร หลักฐาน แบบรายงานผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุรียา ทับน้อย (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติงานการจัดระบบสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง

จิตตินันท์ วัตตะทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมิน การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก กรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 3 พบว่าผลการประเมินตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยบริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ในด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ ส่วนผลการประเมินที่ต่ำกว่าเกณฑ์ คือด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กล่าวคือการดำเนินงานของโรงเรียนด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มีการดำเนินกิจกรรมและโครงการตามแผนปฏิบัติงานได้ปานกลาง แต่มีการติดตามและควบคุมแผนปฏิบัติงานที่ดำเนินการนำข้อมูลและผลการประเมิน ไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงานได้น้อย

สถิต ช่าง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรของโรงเรียนที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าความคิดเห็นของบุคลากร โรงเรียนที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและ 2) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลเรื่องที่เห็นด้วยเป็นอันดับ 1 ในแต่ละด้านคือ โรงเรียนควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก กำหนดแผนกำกับ ติดตาม และประเมินผลไว้อย่างชัดเจน และเห็นด้วยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 7 ด้าน คือ 1) การศึกษาและการเตรียมการ 2) การพัฒนาระบบสารสนเทศ 3) การจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 4) การทำธรรมเนียมโรงเรียน 5) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 6) การจัดวางตัวบุคคลและพัฒนาบุคลากร 7) การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรื่องที่เห็นด้วยเป็นอันดับ 1 ของแต่ละด้านคือ การจัดระบบและวิธีการในการจัดสรรงบประมาณ จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐานการศึกษา คำนึงการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ตลอดจนขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน งานวิจัยครั้งนี้ จึงน่าสนใจว่าการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จะมีผลการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด และขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน จะมีผลการดำเนินงานแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป